

Sygn. akt I ACa 458/14

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 18 września 2014 r.

Sąd Apelacyjny w Katowicach I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący :	SSA Roman Sugier
Sędziowie :	SA Lucyna Świdorska-Pilis SO del. Ewa Solecka (spr.)
Protokolant :	Anna Wieczorek

po rozpoznaniu w dniu 18 września 2014 r. w Katowicach

na rozprawie

sprawy z powództwa A. S.

przeciwko (...) Spółce Akcyjnej w Ł.

o zapłatę

na skutek apelacji powódki

od wyroku Sądu Okręgowego w Częstochowie

z dnia 20 grudnia 2013 r., sygn. akt I C 174/13

1) oddala apelację;

2) zasądza od powódki na rzecz pozwanego 2.700 (dwa tysiące siedemset) złotych tytułem kosztów postępowania apelacyjnego.

I ACa 458/14

UZASADNIENIE

Małoletnia A. S. wystąpiła przeciwko (...) Spółce Akcyjnej z siedzibą w Ł. o zasądzenie kwoty 200.000 zł z ustawowymi odsetkami od dnia wniesienia pozwu tytułem odszkodowania w związku z pogorszeniem się jej sytuacji życiowej, kwoty 200.000 zł z ustawowymi odsetkami od dnia wniesienia pozwu tytułem zadośćuczynienia po śmierci osoby najbliższej oraz o zasądzenie zwrotu kosztów procesu. Powódka podała, że w dniu (...) w wyniku wypadku komunikacyjnego ponieśli śmierć jej rodzice K. i L. S..

Pozwany wniósł o oddalenie powództwa w całości oraz o zasądzenie kosztów procesu. Podniósł, że wypłacił na rzecz powódki kwotę 60.000 zł tytułem zadośćuczynienia i kwotę 20.000 zł tytułem odszkodowania za znaczne pogorszenie sytuacji życiowej, przy czym uwzględnił przyczynienie się poszkodowanych do powstania szkody w rozmiarze 20%, mając na uwadze fakt brak zapięcia pasów bezpieczeństwa przez poszkodowanych jako pasażerów pojazdu.

Zaskarżonym wyrokiem Sąd Okręgowy w Częstochowie zasądził od pozwanego (...) Spółki Akcyjnej z siedzibą w Ł. na rzecz powódki A. S. kwotę 237.200 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 11 czerwca 2013 r. do dnia zapłaty, oddalił powództwo pozostałej części, zasądził od pozwanego na rzecz powódki 13.587,40 zł tytułem zwrotu kosztów procesu oraz odstąpił od ściągnięcia z zasądzanego na rzecz powódki roszczenia kosztów sądowych w części, w której powództwo zostało oddalone.

Rozstrzygnięcie powyższe oparł Sąd na następujących ustaleniach faktycznych i zważeniach :

Na rozprawie w dniu 11 grudnia 2013r. pełn. powódki oświadczył, że nie kwestionuje rozmiaru przyczynienia się zmarłych rodziców powódki do powstania szkody, a objęte żądaniem pozwu kwoty uwzględniają to przyczynienie.

Bezspornym było, że w dniu (...) w miejscowości C. miał miejsce wypadek drogowy w którym zginęli rodzice powódki. urodziła się (...), a L. S. (...) (...) urodziła się ich córka powódka A. S.. K. S. nie pracowała, zajmowała się domem oraz opieką i wychowywaniem córki. Ojciec powódki L. S. ukończył zasadniczą szkołę zawodową jako blacharz samochodowy. Prowadził działalność gospodarczą w zakresie montażu konstrukcji stalowych i metalowych. Zatrudniał kilku pracowników, inwestował w rozwój zakładu dokonując zakupu nowych maszyn i urządzeń. Sytuacja finansowa prowadzonej przez niego firmy była stabilna, otrzymywał stałe zlecenia, osiągając roczne przychody w 2008r. – w wysokości 496 694 zł 70 gr, w 2009r. – w wysokości 462 058 zł, a w 2010r. – w wysokości 468 354 zł 10 gr. Po odliczeniu kosztów uzyskania przychodów, otrzymywał średni miesięczny dochód rzędu kilkunastu tysięcy złotych (do 20 000 zł). Rodzice powódki byli osobami zamożnymi, żyli dostatnio i bez wyrzeczeń. Mieszkali we własnościowym lokalu mieszkalnym o pow. ok. 50 m⁽²⁾ w Ł..

W chwili wypadku małaletnia powódka A. S. miała 6 lat. Powódkę i jej rodziców łączył silny związek emocjonalny, dla dziewczynki były to osoby najbliższe i najważniejsze, które w pełni zaspokajały jej potrzeby emocjonalne. Rodzice powódki spędzali z nią wspólnie wolny czas, byli dla niej partnerem zabaw, pomagali zdobywać pierwsze sportowe sprawności (jak nauka na rowerze), darzyli ją pieczyotami, życzliwością i miłością. Cała rodzina co roku wspólnie spędzała święta, razem wyjeżdżali na wakacje i ferie, nad morze lub w góry. A. S. bardzo przeżyła śmierć rodziców. Na wiadomość o ich śmierci zareagowała wielkim płaczem i lękiem o swój dalszy los, zamknęła się w sobie, często płakała. W wyniku jednoczesnej śmierci matki i ojca powódka doznała silnego przeżycia traumatycznego ze skutkami ujawniającymi się w sferze funkcjonowania emocjonalnego i społecznego; przeżyta trauma będzie miała istotny wpływ na dalszy jej rozwój psychiczny. Śmierć rodziców wywołała u dziecka ból, smutek, żal, tęsknotę, utratę poczucia bezpieczeństwa, co przejawia się też w lęku o dziadków

Aktualnie powódka liczy 9 lat, jest uczennicą III klasy szkoły podstawowej, mieszka w domu dziadków T. i E. S. pełniących rolę rodziny zastępczej. Negatywne skutki śmierci rodziców w sferze emocjonalnej dziewczynki utrzymują się nadal, ale ich nasilenie jest mniejsze.

Obecnie opiekunowie prawni liczą 57 i 58 lat. T. S. od 1 sierpnia 2013r. nie prowadzi już działalności gospodarczej, otrzymuje rentę w wysokości 1 300 zł miesięcznie. E. S. przejęła prowadzenie firmy męża, z tego tytułu osiąga miesięczny dochód ok. 5 000 zł. Od 1 maja 2013r. opiekunowie otrzymują świadczenie z tytułu pomocy dla rodziny zastępczej w kwocie 271 zł miesięcznie. Powódka otrzymuje rentę rodzinną wraz z zasiłkiem rodzinnym w łącznej wysokości ok. 1.158 zł miesięcznie.

W toku postępowania likwidacyjnego pozwane (...) wypłaciło małaletniej powódce 62.000 zł tytułem zadośćuczynienia i 20.800 zł tytułem odszkodowania .

Sąd Okręgowy podkreślił, że odpowiedzialność pozwanego co do zasady oraz fakt przyczynienia się rodziców powódki do wypadku były niesporne. Wskazując na treść art. 444 § 3 kc i art. 446 § 1 kc oraz poglądy orzecznictwa dotyczące wykładni tych przepisów Sąd stwierdził, że odszkodowanie z tytułu znacznego pogorszenia sytuacji życiowej małoletniej powódki w wysokości wypłaconej przez pozwanego w toku postępowania likwidacyjnego, tj. 20.800 zł w żadnym razie nie może być uznane za stosowne do stopnia pogorszenia sytuacji powódki.

Ujemne następstwa śmierci matki i ojca powódki w obrębie majątkowym związane są z utratą materialnego oparcia ze strony rodziców w postaci możliwości tworzenia podstaw do samodzielnego życia, w odniesieniu do uzyskania wykształcenia, zawodu, warunków bytowych, rozwijania uzdolnień i osobowości. Powódka nie będzie mogła już nigdy liczyć na opiekę matki i ojca przejawiającą się w formie „fizycznej” dbałości o jej osobę, zapewnienie jej bezpieczeństwa, wyborze właściwego leczenia w przypadku zaistnienia takiej potrzeby, zapewnienia materialnego i osobistego wsparcia związanego z wyborem dalszej szkoły, studiów, zawodu, sposobu spędzania wolnego czasu itp., czy pomocy w dokonywaniu wyborów w innych sprawach życiowych. Babcia i dziadek na pewno nie zastąpią dziecka matki i ojca. Krzywda powódki jest tym większa, że w wieku sześciu lat została pozbawiona troski i opieki zarówno matki, jak i ojca, utraciła osobiste starania najbliższych osób o jej utrzymanie i wychowanie. Rodzice powódki byli osobami bardzo młodymi i zaradnymi życiowo, ojciec powódki nieustannie dążył do poprawy warunków bytowych swojej rodziny. Jako żywiciel rodziny, zapewniał jej życie na takim poziomie, że jego małżonka a matka powódki nie musiała pracować, sprawując osobistą pieczę nad powódką. Niewątpliwie dziadkowie powódki nie mogą zapewnić wnuczce takiego poziomu materialnego, jak zmarły ojciec.

Z tych względów, Sąd Okręgowy uznał za zasadne określenie wysokości odszkodowania za znaczne pogorszenie sytuacji życiowej dla powódki w kwocie 200 000 zł. Po zmniejszeniu odszkodowania o kwotę 20.800 zł wypłaconą już przez pozwanego oraz przy uwzględnieniu stopnia przyczynienia się poszkodowanych do powstania szkody w rozmiarze 20% (tj. 40 000 zł), Sąd zasądził na rzecz powódki kwotę 139.200 zł tytułem odszkodowania za znaczne pogorszenie sytuacji życiowej w związku ze śmiercią matki K. S. i ojca L. S..

Natomiast co do roszczenia o zadośćuczynienie, Sąd Okręgowy podniósł, że śmierć rodziców wpłynęła niekorzystnie również na stan emocjonalny powódki. Rodzice dawali dziecku wsparcie psychiczne, zapewniali poczucie psychiczne, zapewniali poczucie bezpieczeństwa psychicznego, troszczyli się o prawidłowy rozwój emocjonalny córki. Utrata matki i ojca nastąpiła w okresie, gdy powódka jako dziecko w wieku 6 lat, miała już świadomość bycia członkiem rodziny i była silnie związana psychicznie z rodzicami. Wskutek ich śmierci powódka doznała bezpowrotnych zubożeń w zakresie otrzymywania uczuć matczynych i ojcowskich, korzystania ze wzorów postępowania, oddziaływania postawy życiowej i miłości rodzicielskiej.

Z zaakceptowanej przez Sąd opinii biegłego psychologa iż w wyniku śmierci rodziców, powódka doznała silnego przeżycia traumatycznego, które będzie miało wpływ na dalszy rozwój psychiczny małoletniej. Przeżywanie traumy po stracie osoby bliskiej jest indywidualną sprawą każdego człowieka. Stosownie do własnych możliwości psychicznych, wieku, osobowości i charakteru, a także okoliczności zewnętrznych, każdy szuka w tym zakresie własnych rozwiązań. W świetle zasad doświadczenia życiowego należy ocenić, że wejście w nowe relacje osobiste, czy koncentracja na codziennej życiowej aktywności (szkoła) są traktowane, nie jako oznaka braku żałoby, ale sposób na jej przezwycięzenie, próbę złagodzenia bólu.

Mając powyższe na uwadze, Sąd Okręgowy uznał za zasadne określenie wysokości zadośćuczynienia dla powódki na 200.000 zł. Po zmniejszeniu zadośćuczynienia o kwotę 62.000 zł wypłaconą przez pozwanego oraz przy uwzględnieniu stopnia przyczynienia się poszkodowanych do powstania szkody w rozmiarze 20% (tj. 40 000 zł), Sąd zasądził na rzecz A. S. kwotę 98.000 zł tytułem zadośćuczynienia za krzywdę powstałą w związku ze śmiercią rodziców.

Apelację od powyższego wyroku wniosła powódka, zaskarżając go w punkcie 1. co do kwoty 162.800 zł oraz w punkcie 3. co do kosztów postępowania. Orzeczeniu temu zarzuciła naruszenie art. 233 § 1 kpc oraz naruszenie przepisów praw materialnego a to art. 446 § 4 kc i art. 446 § 3 kc przez błędne przekonanie, że materiał dowodowy sprawy pozwala

na uznanie, że zasadna kwota zadośćuczynienia to 200.000 zł , a zasadna kwota odszkodowania to 200.000 zł (przy uwzględnieniu przyczynienia i zasądzonych kwot).

W oparciu o powyższe powódka wniosła o zmianę zaskarżonego wyroku w punkcie 1. przez zasądzenie dodatkowej kwoty zadośćuczynienia w wysokości 102.000 zł i zasądzenie dodatkowej kwoty odszkodowania w wysokości 60.800 zł , w punkcie 3. przez zasądzenie na rzecz powódki kosztów procesu , a ponadto o zasądzenie kosztów postępowania przed sądem II instancji.

Pozwany wniosł o oddalenie apelacji i zasądzenie kosztów postępowania apelacyjnego.

Sąd Apelacyjny zważył :

Apelacja nie była zasadna.

Przedmiotem zaskarżenia była wysokość obu zasądzonych w kwestionowanym wyroku należności, a więc zarówno zadośćuczynienia za krzywdę powódki doznaną na skutek śmierci rodziców, jak i odszkodowania za pogorszenie się sytuacji życiowej powódki w wyniku tego zdarzenia.

Jak wskazano wyżej, fakt przyczynienia się rodziców powódki do szkody w 20% oraz wypłacenie przez pozwanego w toku postępowania przedsądowego 62.000 zł tytułem zadośćuczynienia i 20.800 zł tytułem odszkodowania były niesporne. Punktem wyjścia dla ustalenia, w jakim zakresie powództwo małoletniej powódki winno zostać uwzględnione było zatem stwierdzenie, jakiej wysokości zadośćuczynienie i odszkodowanie są adekwatne do rozmiaru krzywdy oraz szkody powódki. Tak określone kwoty podlegały następnie niespornemu co do zasady pomniejszeniu o 20% z tytułu przyczynienia się poszkodowanych do powstania szkody oraz - odpowiednio - o 62.000 zł i 20.800 zł już spełnionej części świadczenia.

Na mocy art. 446 § 1,3 i 4 kc, jeżeli wskutek uszkodzenia ciała lub wywołania rozstroju zdrowia nastąpiła śmierć poszkodowanego Sąd może przyznać najbliższym członkom rodziny zmarłego stosowne odszkodowanie, jeżeli wskutek jego śmierci nastąpiło znaczne pogorszenie ich sytuacji życiowej. Sąd może także przyznać najbliższym członkom rodziny zmarłego odpowiednią sumę tytułem zadośćuczynienia pieniężnego za doznaną krzywdę.

Na podzielenie zasługuje pogląd wyrażony przez Sąd Apelacyjny w Łodzi w wyroku z dnia z dnia 14 kwietnia 2010 r., I ACa 178/10, (niepubl.), iż ustalenie wysokości zadośćuczynienia z art. 446 § 4 k.c. winno nastąpić według kryteriów branych pod uwagę przy zasądzaniu zadośćuczynienia za naruszenie dóbr osobistych (art. 23 i art. 24 w zw. z art. 448 k.c.), z uwzględnieniem jednak ciężaru gatunkowego naruszonego dobra.

Ponieważ sąd meriti dysponuje pełną swobodą decyzyjną przy określeniu, jaka suma zadośćuczynienia zapewni w okolicznościach danej sprawy pełną rekompensatę krzywdy doznanej przez osobę poszkodowaną czynem niedozwolonym, w orzecznictwie panuje zgodny pogląd , że korygowanie przez sąd drugiej instancji zasądzonego zadośćuczynienia może mieć miejsce tylko wtedy, gdy przy uwzględnieniu wszystkich okoliczności sprawy, mających wpływ na jego wysokość, jest ono niewspółmiernie nieodpowiednie, tj. albo rażąco wygórowane, albo rażąco niskie (por. np. wyrok Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z 26 czerwca 2013 r. ,IACa 253/13,LEX nr 1353605). Zarzut niewłaściwego określenia wysokości zadośćuczynienia mógłby być uwzględniony , gdyby nie zostały wzięte pod uwagę wszystkie istotne kryteria, wpływające na tę postać kompensaty, bądź też gdyby sąd uczynił jedno z wielu kryteriów, decydujących o wysokości zadośćuczynienia, elementem dominującym (vide - wyrok Sądu Najwyższego z dnia 24 stycznia 2000 r. III CKN 536/98 ,LEX 6942276, z dnia 18 kwietnia 2002 r. II CKN 605/00 , LEX 484718 i z dnia 26 września 2002 r. III CKN 1037/00, LEX 56905, wyrok Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 2 lipca 2013 r.,I ACa 199/13, LEX nr 1339380).

Przenosząc powyższe rozważania na grunt sprawy niniejszej stwierdzić należy , że rażące zaniżenie przyznanego powódce zadośćuczynienia nie miało w tym przypadku miejsca. Sąd pierwszej instancji dokonał bardzo starannych i dokładnych ustaleń faktycznych w przedmiocie sytuacji rodzinnej powódki przed i po przedmiotowym wypadku, a

także co do więzi emocjonalnych łączących ją ze zmarłymi tragicznie rodzicami oraz wpływem doznanej straty na stan psychiczny dziecka. Ustalenia te nie były przez skarżącą kwestionowane, a Sąd Apelacyjny przyjmuje je za własne.

Apelacja nie wskazuje żadnych luk lub niedokładności w stanie faktycznym przyjętym przez Sąd I instancji za podstawę oceny wielkości należnych powodce zadośćuczynienia i odszkodowania. Przeciwnie, skarżąca powołuje się właściwie na ustalenia dokonane przez ten Sąd przedstawiając wywody, z których wynika, że całe zadośćuczynienie za śmierć rodziców powinno wynieść 327.500 zł. Jeśli bowiem powódka domagała się w apelacji ostatecznego zasądzenia 200.000 zł obok otrzymanej już od pozwanego sumy 62.000 zł, to oznacza, że jej zdaniem całe zadośćuczynienie (przed pomniejszeniem o 20% i odjęciem 62.000zł) adekwatne do rozmiaru krzywdy powódki odpowiada sumie : 250.000 zł (z czego 80% to 200.000 zł) + 77.500 zł (z czego 80% to wypłacone 62.000zł) = 327.000zł. Natomiast w odniesieniu do roszczenia o odszkodowanie stwierdzić należy, że jeśli powódka żądała w apelacji zmiany zaskarżonego wyroku przez zasądzenie - ponad otrzymane 20.800 zł - jeszcze 200.000 zł, to jest to równoznaczne z tym, że jej zdaniem całe odszkodowanie powinno zostać określone na kwotę 276.000 zł stanowiącą sumę: 250.000 zł (z czego 80% to 200.000 zł) + 26.000 zł (z czego 80% to 20.800zł). Łącznie zatem powódka oceniała należne jej świadczenia na ponad 600.000 zł.

Dokonana przez Sąd I instancji ocena, że powyższe żądania powódki były nadmierne, nie stanowiła naruszenia zasady swobodnej oceny sędziowskiej i nie doprowadziła do zaniżenia zasądzonych na rzecz powódki należności w stopniu rażącym, a tylko taki uzasadniałby apelacyjną zmianę wysokości przedmiotowych świadczeń. Przeciwnie, zdaniem Sądu Apelacyjnego, przyjęcie przez Sąd Okręgowy, że całe adekwatne zadośćuczynienie i całe adekwatne odszkodowanie wynieść powinno po 200.000 zł każde było prawidłowe, znajdowało oparcie w materiale dowodowym oraz zasadach słuszności. Są to kwoty wysokie, należycie rekompensujące krzywdę powódki, której wielkość i doniosłość została przez Sąd I instancji w pełni zauważona i wzięta pod uwagę, co jasno wynika z uzasadnienia zaskarżonego wyroku. Argumentację tam zawartą Sąd Apelacyjny w pełni podziela, co czyni zbędnym jej powielanie. Nie było podstaw do zasądzenia wyższych świadczeń. W szczególności nie można przyjąć za wiążącą argumentacji prezentowanej przez skarżącą, że fakt, iż powódka straciła oboje rodziców winien skutkować ustaleniem zadośćuczynienia za śmierć każdego z nich w wyższej wysokości, niż ma to miejsce przeciętnie w innych sprawach sądowych, których przedmiotem jest roszczenie z art.446 § 4 kc. W orzecznictwie wskazuje się, że mimo iż poziom życia społeczeństwa jest tylko jednym z czynników, jakie bierze się pod uwagę przy ustalaniu zadośćuczynienia, ma on znaczenie i nie może być przez Sąd ignorowany, gdyż strony żyją lub (jak pozwane (...)) działają w konkretnych realiach ekonomicznych i społecznych.

Po śmierci K. S. i L. S., opiekę nad małoletnią powódką przejęli dziadkowie, którzy starają się otoczyć dziewczynkę jak najlepszą opieką, korzystając przy tym z pomocy pozostałych członków rodziny w osobach cioć, wujków i kuzynek. Będąc pozbawioną rodziców, dziewczynka ma jednak kochającą, bliską rodzinę. Dziadkowie nie są ludźmi starymi. Można założyć, że będą w stanie należycie dbać o wnuczkę aż do jej samodzielności. Psycholog badający powódkę dla potrzeb niniejszej sprawy wskazał, że jej aktualny rozwój emocjonalny przebiega prawidłowo. Nie występują u niej deficyty w zakresie zaspokajania potrzeb psychicznych. Nie ulega wątpliwości, że powódka doznała niezwykle traumatycznego przeżycia i zmiany życiowej na skutek śmierci rodziców. Zadośćuczynienie w wysokości 200.000 zł łącznie stanowi jednak wysoką, prawidłową i adekwatną tego rekompensatę.

Podobnie ma się rzecz z odszkodowaniem za pogorszenie się sytuacji życiowej powódki. Sąd I instancji prawidłowo opisał i zaakcentował to, że w zmarłych rodzicach powódka utraciła młodych, energicznych, kochających opiekunów. Znaczny rozmiar jej szkody we właściwy sposób wyrównuje jednak zasądzone roszczenie, oparte na przyjęciu, że całe należne odszkodowanie to 200.000zł. Powódka otrzymała w spadku po rodzicach mieszkanie. Dziadkowie także są przedsiębiorcami. Gospodarując kwotą przyznanego wnuczce odszkodowania będą w stanie zadbać o jej dobry start życiowy.

Wobec powyższego, uznając apelację powódki za niezasadną, a zaskarżony wyrok za prawidłowy i słuszny, Sąd Apelacyjny orzekł jak w sentencji, na mocy art.385 kpc. O kosztach postępowania apelacyjnego rozstrzygnięto na zasadzie art. 98 kpc oraz § 6 pkt.6 w zw. z § 13 ust.1 pkt.2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września

2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (t.j.Dz.U. z 2013 r., poz.461).